

των, δημιουργώντας μια μουσική διάθεση (stim-  
mung) όπως πολύ λίγοι μουσικοί το κατορθώνουν.  
νουν.

Και—πρέπει να το ομολογήσουμε, και είναι για  
επαινό του—το κατορθώνει αποκλειστικά με τη μου-  
σική του, τόσο είναι υποβλητική και εσωτερική. Για-  
ό λόγος όχι μονάχα δεν τον βοηθεί, μα του είναι  
ένα εμπόδιο, που ευτυχώς το παραμερίζει ήγεμονικά,  
πως αρμόζει σε ένα μουσικό της ιδιοσυγκρασίας του,  
και τον μεταχειρίζεται μονάχα ως πρόφαση για το  
μελωδικό ξετύλιγμα της φωνής που του χρειάζεται  
ως μουσικό οιοχείο.

Ήταν εξαιρετικά τυχερός ο κ. Ριάδης να έχει για  
ερμηνεύτρια των τραγουδιών του την κ. Φωκά, που  
σπασιώς ετραγούδησε με περισσότερη δρεξη, με πε-  
ρισσότερον ένθουσιασμό, με περισσότερη διαίσθηση.

Το κοινό αυτό μας εφάνερωσε ένα εθνικό μας  
μουσικό θησαυρό που μας ήταν άγνωστος ως τώρα.

Δεν θέλω να εύχηθώ του Ριάδη μεγάλα έργα. Για  
την τέχνη μεγάλο και μικρό δεν έχει καμιά σημασία.  
Τα τραγούδια του Σούπερι κι όχι οι συμφωνίες  
του είναι οι τίτλοι του στην άθανασία. Το μόνο που  
εύχρημαι μόλι μου την καρδιά στον άγνό μουσικό που  
μας εδρόοισε και μας εσυγκλόοισε με τα τραγούδια  
του, είναι να έχει μερόνυχια «άνοιχτο κι άγριον» το  
αυτί του για νόρπάζη, στην εδλογημένη στιγμή της  
δημιουργίας, το τραγούδι ως αναδύσει από την  
ψυχή του, για να μας το χαρίση, θείο δώρον, για  
χαρά η παρηγορία μας.

ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ

## “ΟΤΑΝ ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ ΧΑΝΕΤΑΙ,,

“Όταν μια αγάπη χάνεται, σαν κάποιος να πεθαίνει.  
Σεμνά κι’ άθόρβη ως διαβή το λείψανο που βγαίνει  
κι’ εϋγενικός ό πόνος μας κ’ ή θλίψη μας να μένει.

Είναι καρδιές, που δεν κρατούν σε τέτια άνεμοζάλη  
και σέρνεται άπρεπα και κλοίει, ή μια προστά στην άλλη  
Τί τ’ όφελος; τάχα οι νεκροί ξαναγυρίζουν πάλι;

Μές στ’ άνθογυάλια γύρο μας λουλούδια πιά δεν πάνε:  
Μιά μοσχολύριστη άγκαλιά, πριν τα πετάξης, κάνε  
και τ’ όνειρό μας που εσβυσε, σϋρε μ’ αυτά και ράνε.

“Άφισε τ’ άχειλάκια σου στερνή φορά σε μένα.  
Νουάθεις, καλή μου, τα φιλιά πόσο είναι παγωμένα;  
Σάν «τελευταίος άσπασμός» ταιριάζουν το καθένα.

“Από τίς φλόγες που ελαμπαν κι’ άστράφτανε σαν ήλιοι,  
στούς μυστικούς μας, οϋρανοϋς που ελχαν κρυφά άνατείλε  
δέν μένει, οϋτε σ’ η χρειάζεται για νεκρικό καντήλι

Δόσε μου το χεράκι σου πάνω σου ν’ άκουμπήσω  
κι’ ένα κερί μαζί με σε στον τάφο εκεί να στήσω  
για το νεκρό που χύσαμε, και δέν γυρίζει πίσω.

Σύρα

Ν. Π. ΛΑΥΡΑΣ

## ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΤΑΞΙΔΙ Τ’ ΑΔΕΡΦΟΥ ΜΑΣ

“Η μάνα μας—ή παπαδιά του Παπαχριστιδίδου—  
άκριτσοσα σωστή’ μόνο παλικάρια, μόν’ άγόρια γεννο-  
βόλησε. «Τά παληκάρια μ’», έλεγε και κανχιούταν για  
την εϋτυχία της, διαν μās έδλεπεν άραδιασά ή στην  
έκκλησία να ψέλνουμε γύρω στον επιτάριο, ή στα  
βαφτίσια να τρωπάμε με τίς φωνές μας τον τρωπλο  
της έκκλησιόας των άγισσαρανιαμάριτρων όπου ό πα-  
τέρας μας ιεράτευε, ή στο σπίτι να τραγουδάμε τα ώ-  
ραία «σαρκιά», τα έρωτικά άντά Τούρκικα τραγου-  
δια, πάκμα τόσο ζωντανά τα θυμάμαι και τόσο δεν  
μπορώ να τα ξεχάσω, να τα χωριστώ.

Τό σπίτι μας εΐταν έκκλησιό, εΐτανε οικολειό μου-  
σικής. “Ο δρόμος βοδι’ε κάθε βράδι, διαν μαζωμέ-  
νοι γύρω στον πρεσβύτερο άδερφό μας μαθαίναμε  
τα ψαλίματα και τα λαμπρά τροπάρια της έκκλη-  
σιόας: το «Άναστάσεως ήμέρων», το «Άγγελος έ-  
βόα», το «Άξιόν εστι» κι άλλα πολλά. Μακάριζεν  
ή γεπιονιά τη μάνα μας που εΐταν τέτοια μάνα και  
της εζήλευαν και τσυχτερά τη δαγκάναν άπ’ το φτόση  
τους, διαν, θέλοντας να την περιόξουν πώς δεν ελεγε  
κ’ ένα κορίτσι, της λέγαν:—“Άτυχη παπαδιά! Μά  
κι αυτή ήξερε να «κουκουρίζ» με λόγια καντερά για  
να μη «χολομανού» τάχατες γιατκό. Μήγαρος δεν  
ελεγε κι αυτή τη φιλοσοφία της για «το άτύχημα»  
αυτό.

— Τί τάδελα τα κορίτσια, Λαμπρινιά, έλεγε στην  
γειτόνισά μας πούχε τέσοερες θυγατέρες, στα χρο-  
νια που φτόσαμ’ τάγόρια εν’ καλίτερι!

Τάχα δεν ελεγε δικιο; «Παληκάρια» λεγόμαστε και  
κορίτσια εΐμαστε! Να τραθήξουμε νερό από το πη-  
γάδι να σφουγγαρίσουμε, να καθαρίσουμε την αλήη,  
να ποτίσουμε τα λουλούδια, να σοθήξουμε σΐνα—  
σΐλλιο: Να στρώσουμε μόνοι μας, να κοιμηθούμε μό-  
νοι, να λουσοΐμε, να χιετισοΐμε, άκμα και τα  
κοιτιά μας να ράνουμε! Τί τάδελε; άληθινά τα κο-  
ρίτσια ή μάνα μας; Για φαγοΐρα ή για ζάλες;  
«παληκάρια» λεγόμαστε, μα κορίτσια εΐμαστε». Εδ-  
λογημένο σπίτι! “Επίτα παληκάρια γύρο στο «σο-  
φρά»—το στενόμακρο τραπέζι πούχε καμωμένο ό  
μακαρίτης ό πατέρας μου πτήρες να τρώμε! Αυό  
πιάτα φαγητό στις δυό γωνίες του τραπέζιού και  
άπειρες φέτιες ψωμιού άσπρου κι άσράτου, αυτό εΐ-  
τανε το στρώσιμό του.

“Εκεί να όης μασητό και γληγοράδα’ όποιος προ-  
φτάσει’ άπλός τρόπος θλέπεις. Δεν εΐχαμε σανε τώρα  
τα χίλια δυό πιάτα, τα περούνια και τα κοντάλια, τα  
ποτήρια και τα μαχαίρια. Κοιτάζαμε την κοιλιό κι  
όχι το τραπέζι. Με το ίδιο ποτήρι πίναμε όλοι, στην  
ΐδια κόπια «χουλιαρίζαμε». Θυμάμαι τα βράδια  
μετά το δείπνο τον πατέρα μου που ετοιμαζότανε να  
κοιμηθΐ. Ελεγε τη συνήθεια να διαβάη τον «άπό-  
δειπνο». “Από πρόνοια να μην μαλώνουμε, σαν παι-  
διά πούμαστε πηγαίνοντας να κοιμηθούμε, ή να μη  
τον ενοχλοΐμε με τα γέλια τάτελειωτα που μās πιό-  
νανε, τάμέριμα παιδιά, διάλεγε πάντα αυτή την ώ-  
ρα, δυό, τους πιδ ζωερούς—εγώ εΐμανε ταχτικός ά-  
ναγνώστης του—και ισοπεδιώντας τον ένα στα δε-  
ξιά και ζερά τον άλλο, στο χωριστό το δωμάτιο  
με τόραίο τζάκι και δίπλα χάμω στο πάτωμα το μα-

λακό στρώμα, πού τὸν περίμενε, μᾶς ἔδινε δυὸ «ρολόγια», —βιβλία ἐκκλησιαστικά, — καὶ μοιράζοντάς μας τὴν ἀκολουθία μᾶς ἔβαζε μ' εὐλάβεια νὰ διαβάσουμε ὁ καθένας τὸ μερικὸ του. Κ' ἐνῶ τὰ βιβλία μ' ἀδέσφια πῆγαιναν σὶὸ πλαγιὸν μεγάλο δωμάτιόν μας, πού χρῆσιμευε γιὰ κρεβατοκάμαρα μὲ τὰ στρώματα ἔτοιμα στρωμένα κάτω—κεῖνο τὸν καιρὸ δὲν εἶχαμε κρεβάτια σὶὸ σπῆτι—γιὰ ἕννο, τὸ διάβασμα γινότανε μὲ μεγάλη κατάνυξη. Διαβάσαμε μεις, διάβαζε κι ὁ μακαρίτης σκεδὸν ἀκουσιὰ προφέροντας τὶς εὐκῆς του, ἢ ἔβηχε τὸν κακὸ του βῆχα, πού τὸν κληρονόμησεν ἀπὸ τὴν ἐφτάχρονη ἀρρώστια του, πάνω σὶὸ κρεβάτι καὶ πού τόσο τὸν τυραννοῦσε. Ἀλήθεια, τί θήχας! Ἀκούονταν ἀπὸ πολὺ μακριά. Τόσο πού, τὴ νύχτα μάλιστα, διὰ τὸν περιμέναμε νὰ φᾶμε μὲ καρδιοχιτύπυ γιὰ τὴν ἀργηιά του, σ' ἀπόσταση μεγάλη καταλαβαίναμε τὸν ἐρχομὸ του. Ὡς κι ἡ γάτα μας—μιά γάτα γερόντισσα ἄσπρη μὲ μαύρες βούλες—ἀπὸ τὸ θῆχά του νοιώθοντας τὸν ἐρχομὸ του, ἔτρεχε πρὸς τὴν θύρα μισουρίζοντας.

\*\*\*

Ὁ Γιώργης, ὁ δεύτερος ἀπὸ τὸ μεγαλειτέρῳ μου ἀδερφῷ—μόλις τὸν θυμᾶμαι—εἶχε διαλέξει, ἀφοῦ τελείωσε τὸ μαχαλά μας τὸ σκολεῖδ, τὴ ραφικὴ γιὰ ἐπάγγελμά του. Προσκολλήθηκε κεῖ σὶὴ γειτονιά μας σὶὸν περιφρημο ράφτη τῶν ρούχων τοῦ στρατοῦ «τῶν μαυθῶν», τὸν ἔρασαν τὸ Ἀχιλλῆ μὲ τὰ μεγάλα μουστάκια, τὰ παχιά-παχιά φρύδια καὶ τὸ μεγάλο φαλλίδι σὶὸ χέρι, πούκοβε κ' ἔρασε μὲ τὴ γλώσσά του, καὶ πρωτόπιασε δουλειὰ τὴν πρώτη φορὰ μπροστὰ σὶὸν πατέρα του. Τὸ μαγαζὶ του κεῖ σὶὸ δημόσιο δρόμο, λίγο τὸν κατήφορο ἀπὸ τὸ σπῆτι μας καὶ τὴν ἐκκλησιὰ τῶν Ἀγιοσαρανταμάργων, ἀντίκρυ «σὶὸν ἰοεσμὲ» ἀπ' ὅπου κουβαλοῦσαμε νερὸ «γιὰ πιεῖ». Ἐνα βαθουλό μισοῦπόγειο μαγαζάκι, τόπος πού μαζεύονταν, τὸ χειμῶνα μάλιστα, ὅλοι οἱ χασομέρηδες νὰ κίθουν καὶ νὰ ράθουνε μὲ τὰνέκδοτα καὶ τὰνπύζουρα πειράγματά τους. «Σκολεῖδ» ἴδλεγε, παινεύμενος ὁ κὺρ μάστορας Ἀχιλλῆς, πού πελάτες του εἶταν «οἱ μαυθῶν» τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, πού ἀπὸ τὰ βαθιά τῆς Ἀσίας ἔρχονταν κεῖ σ' ἐμᾶς νὰ κάμουνε τὴ θητεία τους τὴ στρατιωτικὴ, γεμάτοι λέπρα καὶ ψείρες κι ὅλες τὶς σφοδρές, καὶ πού ἡ ἀργησιὰ τους ἔφτανε νὰ ζητοῦν ἑλιές σὶὰ φαρμακεῖα! Ἐκεῖ μέσα πρωτομπῆκε «νὰ ἐκμάθη» τὴν τέχνην, τὴν ραφικὴν. Ἐκεῖ πρωτογνώρισεν τὴν ψείρα τὴν ἀπολίτιστη, τὴν ἀγρία, «τὴν μεταλίτην», ὡς τὴν ἔλεγε. Δὲ θὰ μὸς φύγη ποτὲς ἢ ἀφέλεια πούχε—τὸ θυμᾶμαι σὰν ὄνειρο—κι ἡ ὑπομονὴ του νὰ μαζέψη καὶ φέρη σὶὸ σπῆτι δείγμα τῆς ἐργασίας του ἕνα κουτὶ ἀπὸ κεῖνο γιὰ σπῆτα μικρὰ, γιομάτο ἀπὸ τὸ ἐκλεχτὸ αὐτὸ πρᾶμα, καὶ τὴν παιδικὴν μας χαρὰ, πού δοκιμάσαμε, διὰν ῥιχνόντας τὸ σὶὴ σιὰ, εἶδαμε νὰ σκάζον οἱ ψείρες σὰ γαρούφαλλα πάνω σὶὴ φωτιά.

Ἐκεῖ μέσα κουβαριασμένος καὶ μὲ δεμένο τὸ μεγάλο δάχτυλο γιὰ πολὺ καιρὸ ἐμάθαινε νὰ «μετελοριάξει»—ἀσκηση ἀπαραίτητη νὰ στροβῆ τὸ δάχτυλο νὰ φορῆ τὴ δαχτυλίδρα—μπαζόντας καὶ θγάζοντας τὸ βελόνι σὶὸνα πανί. Αὐτὴ εἶταν ἡ δουλειὰ του, διὰν «ἀδειάζε» ἀπὸ τὸ ξύλωμα τῶν ψευδισμένων ρού-

χων πού οἱ ραφές τους εἶταν «οἱ κουχτές» αὐτῆς τῆς βλογιάς, ἢ ἀπὸ τὸ χαμαλίκι τοῦ «πῆγαινε δῶ, πῆγαινε κεῖ».

Ἦρθε καιρὸς πού τὸ περιβάλλο δὲν τὸν ἐκούραζε πιὰ, οὐδὲ ἡ δουλειὰ, οὐδὲ τὰ νυχτέρια μὲ τὸ «ξύλωνε», ὡς πού ἔμαθε τὶς πρώτες βελονιές καὶ τὰ πρώτα «ριμπατέματα». Ἐκεῖ ἄκουσεν ὅλα ὅσα κατῶν ἀποτελοῦσαν ἰσοτεῖο μέρος τῆς ζωῆς του, ἐκεῖ εἶδε ὅλες τὶς ἀσχημιές μπροστὰ του, πού γιὰ νὰ μὴν τὶς βλέπει, χαζεύοντας σὰν παιδί, ἔτρωγε καμιά γροθιά ἀπὸ τὸν μᾶστορ Ἀχιλλῆ.

\*\*\*

Ἦρθε καιρὸς, πού μὲ τὰ πολλὰ δουλέματα καὶ τὰ νυχτέρια τὰ αἰστανθῆ τὴν τέχνην τοῦ κὺρ Ἀχιλλῆ χῆμα του, καὶ τὸ μαγαζὶ νὰ μὴν τὸνέ χωρῆ, νὰ τοῦ ἀνοίγεται ἢ ἐπιθυμιὰ νὰ φύγη ἀπὸ κεῖ μέσα, νὰ κατεβῆ «σὶὸ τσαροῖ» κάτω, πού ἄλλοι μαστόροι, πραγματικοί, μποροῦσαν ἀληθινὰ νὰ πού γεμίσουνε τὸ μάτι καὶ νὰ τοῦ χορτάσουνε τὸν πόθο τῆς τέχνης, καιρὸς πού τοῦ ξάνοιγε μὲ τὴ φαντασία του ὀρῶντες μεγάλους, πόθους μουσικούς, ὄνειρα τρανά. Ἐπειτα εἶχε μεγαλώσει καὶ λίγο, δὲν εἶταν ὁ Γεώργης—τὸ παιδί. Τώρα εἶταν παληκᾶρι, ἔκτανε τὸ μαχαλά καμάρι. Μείτριος σὶὸ μπόδι, μὰ μὲ σταθερὸ πόδι ἔδειχνε τὴ θέληση πού τότε χαραχτήριζε. Ἐνα κεφάλι κομρὸ, πάντα ψηλά σηκωμένο, ἔδειχνε τὰ αἰσθήματα πού εἶχε μέσα καὶ τὴν αὐτοπεποίθησή του. Τὰ λίγο πλατιά του χεῖλια δείχνανε τὴν ἀγαθίην του, ἐνῶ ἡ λίγο σιμῆ μύτη του τὸν ἀπείσο καὶ τὸν ἐτροπᾶνέλο του τόνο—πού εἶτανε τὸ πῶ καλὸ του σημάδι. Ὁ ἀπείσιος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ὁ πῶ κομρὸς μέου σὶὰδέσφια. Πάντα χτενισμένος, πάντα βουρσοισμένος. Εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνη ὅλωνε γιὰ τὴν ἀντίληψη του, καὶ τὴν ἀγάπη ὅλωνε γιὰ τὴν εὐκρίνειά του. Ὁ λόγος του δὲ γίνονταν. Στῆς μάννας μας μάλιστα τὴν ψυχὴ εἶταν ὁ λόγος του ὑποβολή. Γιαντὸ καὶ ἡ ἐπιθυμιὰ του, σὶὴ γέννησή τῆς ἀκόμα, σὰντὴν κροφὰ καὶ μουσικὰ πρωτογενερόθηκε. Καὶ ὅσο πού καὶ τὴν κατέπειθε ὅλα, ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν εἶχε δύναμη νὰ τὴν κερδίση, οὔτε μὲ λόγια, οὔτε μὲ δάκρυα.

Ἡ ὑπόθεσις ἔφτασε σὶὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἐκεῖ πιὰ εἶταν πού αἶδε κι ἀπείσει». Ὁ κὺρ Ἀχιλλῆς εἶτανε φίλος τοῦ πατέρα, μὰ καὶ τοῦ μαχαλά ἰσορριπατῆς καὶ τῆς ἐκκλησιᾶς τῆς ἐνορίας μας ἐπίτροπος καὶ κομματάρχης! κι ὁ πατέρας παπᾶς τοῦ μαχαλά. Ὑποχρέωση φιλική, φόβος θὲς μὴ βλαφτῆ εἶταν ἢ εὐλογία ἀρρησιὴ του νὰ μὴ θελήση νὰ ξανακούσῃ τὸ ζήτημα αὐτό.

— «Ἐφῆστε νὰ δοῦμ'» εἶλεγε «ὅτι πᾶσι καὶ ἡμῶσι ὁ Ἀχιλλῆς, παπαδιά, ἀφῆστε νὰ δοῦμε», κ' ἔτσι ἀνάβαλλε ἀπὸ μέρα σὲ μέρα «νὰ δώσ' αὐτὸ» σὶὸν πόθο τοῦ Γεώργη, «κ' ἔκοθε τὸ ράμμα». Ὅμως τὸ πρᾶμα ἔφτασε καὶ σὶὸν κὺρ Ἀχιλλῆ τ' αὐτὴ, «κοροκόθηκε» σὰν ἰάκονος. Ἡ ἀγανάκτηση τὸν ἔτρωγε μέσα του, γύρευε τρόπο νὰ ξεθυμᾶν.

— Νὰ κοπιάσω γλᾶψ—ἔλεγε—νὰ τὸ μάθω τέχνην, νὰ τὸ δεῖξω φαλλίδ', νὰ τὸ δώσω μιστὸ (χρονιατικὸ 200 γροθία γερὰ, σὶὸν τόπο μας «εἰσοίχιζαν» χρονιατικὸ τὰ παιδιὰ) καὶ τώρα νὰ θέλ' νὰ μ' ἀφῆσ' σὶὴ μέσ'...—Ἄ αὐτὸ δὲν τρώγεται.—Παπᾶ, εἶπε μὲ μέρα μπροστὰ σὶὸν Γεώργη, ὁ γιὸς σου

θά γ' ἔγ' μὰ σὴν ἐκκλησίᾳ θὰ τῶβρης.» Βάρεσε καλά, τοῖ πατέρα νταμπιάς, ὅπως ἔλεγε, κόνιτρε γὰ τοῦ κατέβη. Νὰ δὲ βάλλῃ μὲ τὸν Ἀχιλλῆ; ποῦ ἔχανε ἕνα παιδί ποῦ τὸν ἐδοῦλενε τὸ μερόνυχτο εἴκοσι ὄρες καὶ πασιγενὴ δουλειᾶ κ' ἔχανε ἕνα δοῦλο; Ἔβαν ποῦ. Καὶ τὸ πρῶτα πῆγαινε σὲ μάκρος ἔτσι ἄλυτο.

\*\*\*

Ὁ Γιώργης, παιδί δεκάξη χρονῶν πιά. Σὺλλογιζότανε τότε πὸς τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς μπορούσε μόνος του νὰ πύω μὴν ἀπόγαση. Λογάριαζε πὸς θὰ λετοῦσε τοὺς γονιούς μας ποῦ θάμπαιναν σὲ βάσανα μὲ τοῦτο, μὰ εὔρισκε πὸς δὲ χωροῦσε κι ἄλλη λύση. Τί; αἰώνια μανάβικα, αἰώνια ἔβλωνε μπάλωνε; Τὸ πῆγε ἀπόγαση, ἀντίς νὰ κατεβῆ σὶ τοιασί, νὰ γ' ἔγῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἔτσι γλίτωνε πολλὰ πράματα καὶ μάλιστα τὰ βόλενε καλά. Ἡ ἀπόγαση μεγάλη, πολὺ μεγάλη! Κεῖνα τὰ χρόνια ἐξὸν ἀπὸ τὸ «σκῆμα» τῶν κερμαζῶν ποῦ ταξίδευε σὴν Βουλγαρία ἢ σὴν Βλαζία, ἄλλοι ἀπὸ τὸν ἴσο μας δύσκολα ξενητεύονταν, κάποιος σὴν χάση καὶ σὴν γέση. Ὁ γιὸς τοῦ τῆδε πλοῦσιου, ποῦ πῆγαινε σὴν Εὐρώπη καὶ γρόιζε γιαιτὸς ἢ σπουδασμένος ἢ ὁ τῆδε πραγματευτής ποῦ ἐγ' ἔσπε πρῶτα ἀπὸ τὴν Πόλη. Μὰ τεχνίτες, ἔτσι σὶα καλά καθόμνενα, δὲν ἀγ' ἴτανε τὸν τόπο τοῖς, οὔτε καὶ τὰ μέσα εἴταν εὐκόλια γιὰ τέτοια ταξίδια. Ὁ ἴσος μας δὲν εἶχε δεῖ ἄκόμα σιδερόδρομο, δὲν εἶχε θάλασσα, κι ὁ κόσμος τῆς ἀπόστισες δὲν τῆς καταιάβαινε. Τὸ νὰ πᾶς σὴν Πόλη, εἴτανε πρῶτα μεγάλο. Σωστὸ χατζιλίκι! Οἱ πὸς κομπογροισμένοι εἴτανε κείνοι ποῦ εἶχαν πᾶγει σὴν Ἀδριανού, ποῦ εἶδαν κεί πρῶτο ἀνελεγοῦνω, ποῦ εἶδαν τὴ Μαρίτσα καὶ τὰ τρία ποτάμια μὲ τὰ γιογ' ὄρια τὰ παιῖα—στῆς ἀντίκες—τὸν Ἀλῆ πια—μεγάλη σὶοῦ θολωτῆ μὲ χίλια δὲο μαγαζιά τῆς Χαλιμάς—τὸν Σονιτᾶν Σελῆμ—τὸ ξακουτὸ τζαμί—κι ἄλλα πράματα, καὶ «τὸ σιδερόδρομο», ποῦ τὸν ἐγ' ἀντιζότανε δὲν ξέρω σὶν τί θεοῖ. Ἡ πολὺ-πολὺ σὶο Ροδοστό, ποῦ ἀντικρούσαν τὴ θάλασσα μὲ τὰ καρδάκια καὶ τῆς βάρκες, ποῦ «σὶν καρδόνισεγ' ἰλι πάνω σὶο νερό κοινιούνται», καὶ τὸν κόσμο «σὶα θαρῶν» νὰ τσαλαθοῦν σὶο νερό!

Αὐτὰ κι ἄλλα, κι ὁ Γιώργης θάκονσε ἀπὸ τοὺς κομπογροισμένους. Φαντάστηκε πὸς θὰ μπορούσε νὰ δῆ κι αἰτὸς ἐλ' αὐτὰ τὰ μεγάλα πράματα καὶ νὰ θυμάξῃ τὰ τέσσαρα ἰζιμιά τῆς Ἀδριανούς, «σὶοῦ τῶνα σκεπᾶς» τῆλλο ἀπ' ὅποιον γροῖς νὰ κοιτάξῃ, κ' ἔλυβε τὴν ἀπόγαση—ἀπόγαση ὀρισμένη—γιὰ τὴν Ἀδριανού. Ἐκεῖ θὰ εὔρισκε μᾶστορα τεχνίτη κι ἀνθρωπο, νὰ γράβῃ ροῦχα κι ὄχι μανάβικα. Ἐκεῖθε, γ' ἀντιζότανε πὸς θὰ μπορούσε κερδιζοντας χορήματα νὰ πύω δόρω σὶοῦν πατέρα—ἕνα ὄραιο «σιμπούκ» κερμαζομένιο—καὶ σὴν μάγνα μας ἕνα καλὸ «γ' ακιὸν» μεταξωτὸ καὶ τῆς σῶδε τί ἄλλο καλὸ γιὰ μῆς, ποῦ ξαγ' ἰζιὰ θὰ μᾶς χωριζόταν ἀπὸ κερμὸ γιὰ τὴν τέχνη. Ἡ ἀπόγαση ἔ' ἀπόγαση.

(Ἔχει συνέχεια)

## ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ

Τὸ σπουδαιότερο ζήτημα σὴν σύγχρονη γλωσσικὴ ἐξέλιξη εἶναι ἡ γλωσσικὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ. Τὸν πεῖο σπουδαῖο ὄβλο, παίζουν οἱ δάσκαλοι καὶ τὸ σῶστημα ποῦ θὰ ἀκολουθήσουν. Τὴν ἐγαρμοθεῖσα Δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ γ' ἀγοῦν οἱ δάσκαλοι γιὰ νὰ διδάξουν. Ὅταν κανένας ἀναλαμβάνει ἕνα ἔργον παρὰ τῆς ἀρχῆς του καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐγαμῶσῃ τὸ πρῶτα εἶναι τέλεια ἀδύνατο. Ἐκὶ εἴταν προζεῖται γιὰ τῆς εὐπλαστες ψυχῆς τῶν μικρῶν παιδιοῦν, ἢ διδασκαλία δίχως συνείδηση εἶναι τρομερὸ κακούργημα. Ἐγαμῶζει τὸ νόμο ἀναγκαστικά, δηλητηριάζει τὴν ἄκακη τοῦ παιδιοῦ ψυχή. Ἐρωτῶ ποῦ νὰ γίνῃ κακούργημα πεῖο τρομερὸ ἀπ' αὐτό; Ἔχω πολλὰ παραδείγματα νὰ ἀναφέρω δασκάλων ποῦ ἀσυνειδητὰ ἐξακολουθοῦν τὴ δουλειά τους καὶ παραβαίνουν κάθε νόμο τῆς Πολιτείας καὶ κάθε ἠθικὸ γιὰ τὸ καθῆκον τους.

Ἐκτός ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἡ ζωτικὴ γλῶσσα γιὰ τὴν ψυχή τοῦ παιδιοῦ, πρέπει ζωτικὰ νὰ τοῦ διδασχῆ γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε τὰ θλιβερὰ διδάγματα τῆς πείρας, ποῦ τὰ παιδιὰ σὶο σχολεῖο κοιμοῦνται ὄρθια. Δὲ λέω καμιά ὑπερβολή, ἀλλὰ τὴν ξερὴ ἀλήθεια, ποῦ ποῦρεὶ κάθε ἕνας καὶ πολὺ εὐκόλια νὰ ἰδῇ. Οὔτε πάλι νὰκολουθοῦν τὸν ὁδηγὸ τοῦ δασκαλου, ποῦ χρονολογεῖται, ἂν δὲν μὲ γελᾶει τὸ μυαλὸ μου, ἀπὸ τὰ 1842.

Στὴ διδασκαλία τῆς Δημοτικῆς γλώσσας χρειάζε-ται γιὰ τὸ μικρὸ παιδί ρυθμὸς ἀρμονικῶ μουσικός, προσπάθειες ὑπερβολικῆς καὶ κάποτε ὑπεράνθρωπες. Ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ νοιώσῃ πολὺ καλά πὸς κάθε βιβλίο καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ καινούργια ἐκκληρώνει πολλοὺς σκοπούς. Εἶναι μὲ τέτοιο τρόπο γραμμένα, ὥστε σὴν συνείδηση τῶν παιδιοῦν νὰ προσαρμῶζονται νὰ ἐκκληρώνουν ἀπαραίτητα κάποιον φιλολογικὸ σκοπὸ καὶ νὰ δίνουνε τὰ πρῶτα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ. Αὐτὰ τὰ κῆρια πρέπει νὰ γνωρίζῃ κάθε δάσκαλος σὴν ἐπιτέλεση τοῦ σπουδαίου του ἔργου, γιὰ νὰ δείξῃ πὸς θαθεῖ ἔτοι-ως τὸ Δημοτικισμὸ, αὐτὸ ποῦ ἐδημιούργησε ὁ κί-ριος γλωσσολόγος ὁ λαός, σὴν ἀνάπλαση ποῦ ἐπέ-στη σὶα θαρεῖα τῆς σκλαβιάς γ' ἰζιὰ.

Ὅραιο παράδειγμα γιὰ μίμηση σὶοὺς δασκάλους, εἴτανε ἡ Ἀλεξάντρα Παπαδοπούλου, ἢ μεγάλη ἀδελφὴ πατριώτισσα καὶ φιλολόγος γυναικα, ποῦ ἐδαπάνησε τὴν ζωὴ τῆς καὶ ἔζησε τόσον δραστηριομένη, προσπι-θῶντας νὰ δημιουργήσῃ κατὰ τὸ ἰδανικὸ τέλειο καὶ σὶο δασκαλικὸ τῆς ἐπάγγελμα καὶ σὴν διηρηματο-γραφεῖα, ὅποιον ἔχει πολὺ καλὴ θέση.

Ἡ ἐπόδειξη μερικῶν παραδειγμάτων θὰ ἀναγκά-σῃ τοὺς πολλοὺς, ὄχι νὰ σ' ἀπομνησθῶν, πρῶτα γελῶ, ἀλλὰ νὰ προσαρμῶστοῦν μετὰ μακριὰ μελέτη σὴν ἐξέλιξη τοῦ δημοτικισμοῦ ἐδῶ καὶ σὶοῦν ἐπὶ-δοῦλο Ἑλληνισμὸ, καὶ τότε μονάχα θὰ διδάξουν μὲ καρδιά.

Τότε δὲ μονάχα θὰ δείξουμε πὸς ἔχουμε ἰδανικὸ σκοπὸ, νὰ γίνων ὅλοι οἱ σῆμερα σχολαστικοὶ δάσκα-λοι, πραγματικοὶ λαοφρονεῖς τοῦ ὄραίου Ἰδανικοῦ μὲ συναίσθηση. Ὁ νόμος περιτενεῖ ὅποιον λειτουργεῖ ἢ συνείδηση.

Παλὸ Φάληρο

ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ Κ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ